

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ПЕЧКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 378.09:796:159.955

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ
ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Житомир – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т.Г. Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Ємець Олександр Йосипович,
Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка,
професор кафедри педагогіки, психології і методики фізичного виховання.

Офіційні опоненти: доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор **Ахметов Рустам Фагимович,**
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання;

кандидат педагогічних наук, доцент
Ялович Володимир Трохимович,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання (м. Луцьк).

Захист відбудеться 24 червня 2015 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2 поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40).

Автореферат розісланий 23 травня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах гуманізації освіти в Україні створюються сприятливі умови для розвитку особистості, задоволення її потреб та інтересів. Саме фізичне виховання, невід'ємна складова навчального процесу, за певних обставин може сприяти зміцненню та збереженню здоров'я підростаючого покоління. Тому важлива роль у навчально-виховному процесі сучасної школи належить діяльності вчителя фізичної культури, який має досконало володіти професійним мисленням, фундаментальними і спеціальними знаннями й уміннями, практичними навичками, активно здійснювати пропаганду здорового способу життя, що відповідає принципу гуманності.

Концептуальні засади визначення змісту фахової підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах базуються на положеннях: законів України «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Державної програми «Вчитель», Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації». В умовах навчання на факультетах фізичного виховання використовується широкий спектр засобів формування професійного мислення, серед яких ефективними визнаються педагогічні ситуації.

Сучасна педагогічна наука і практика розглядає цілі, засоби, зміст і форми професійної педагогічної діяльності в контексті суспільних потреб щодо модернізації навчального процесу як системи неповторних, унікальних за своєю природою педагогічних явищ, які безперервно змінюються і зумовлюють потребу в забезпеченні гнучкого, винахідливого, продуктивного, концептуально багатого, нестандартного професійного мислення вчителя фізичної культури.

Сучасні вимоги до такої професійної підготовки концентруються сьогодні навколо професійного мислення майбутнього фахівця, найважливішою ознакою якого є його творчий характер. Серед якостей, особливостей, властивостей, рис, без яких неможна уявити сучасного вчителя фізичної культури, важливими є здатність до системного аналізу, гнучкість педагогічного мислення, імпровізація, вміння фантазувати та ін. Саме це формує педагогічну спостережливість, уміння планувати майбутній педагогічний процес, що вимагає використання педагогічних ситуацій.

Професійна підготовка вчителів фізичної культури стала предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців. Історію становлення та розвиток фізичної культури розглядали Л. В. Зубченко та ін. Психологічно-педагогічні аспекти формування професійного мислення вчителя висвітлено в працях М.Я. Басова, А.А. Баталова, М.М. Кашапова, Ю.К. Кулюткіна Г.О. Нагорної, Е.К. Осипової, Г.С. Сухобської та ін. Концептуальні положення щодо особистісно-професійного розвитку вчителя досліджували Г.П. Васянович, Л.С. Виготський, Ф.Н. Гоноболін, О.А. Дубасенюк,

Н.В. Кузьміна, В.О. Сластьонін та ін. Професійні особливості діяльності вчителя фізичної культури розглядали Я. Бельський, Н.Ю. Волянук, Л.О. Демінська, О.В. Петунін, Л.П. Сущенко, В.Т. Ялович та ін. Система формування професійної педагогічної спрямованості студентів факультетів фізичного виховання стала предметом дослідження В.М. Видріна, М.В. Карченкової, Б.М. Шияна та ін. Використання педагогічних ситуацій у професійній підготовці вчителів досліджували В.В. Каплинський, О.В. Матвієнко, Л.Ф. Спирін, А.В. Фурман, зокрема вчителів фізичної культури – О.Й. Ємець, Р.П. Карпюк та ін.

Актуальність проблеми формування професійного мислення майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій, її наукове і практичне значення підтверджується низкою суперечностей між:

- сучасними вимогами суспільства до професійної підготовки вчителя фізичної культури і наявним рівнем її забезпечення;
- необхідністю формування професійного мислення вчителя фізичної культури і недостатньою увагою до використання ефективних методів його фахової підготовки;
- вимогами нормативно-правових документів до якості педагогічної діяльності вчителя фізичної культури та реальним станом його готовності до її здійснення.

Отже, актуальність і доцільність дослідження, які представлені вимогами до підготовки вчителів фізичної культури з високим рівнем професійного мислення, необхідність вирішення суперечностей та недостатня розробленість окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертації: **«Формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідної роботи Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка «Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді» (державний реєстраційний номер 0110U000020). Тема дисертації затверджена вченою радою Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (протокол № 6 від 27.01.2010 р.) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 30.03.2010 р.).

Мета дослідження полягає в розробці та експериментальній перевірці ефективності технології формування професійного мислення майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.

Для досягнення мети поставлені й вирішувалися наступні дослідницькі завдання:

1. Проаналізувати стан розробленості досліджуваної проблеми в філософській, педагогічній, психологічній та спеціальній літературі.

2. Виявити характерні ознаки й змістові компоненти педагогічної діяльності вчителів фізичної культури в аспекті реалізації професійного мислення.

3. Визначити специфіку застосування педагогічних ситуацій у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

4. Розробити технологію формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.

5. Експериментально перевірити ефективність авторської технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – технологія формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці, в яких досліджувалися: теоретичні положення про активність особистості (Л.С. Виготський, Ф.Н. Гоноболін, Е.Ш. Натанзон та ін.); психолого-педагогічні основи фахової підготовки вчителя, формування його педагогічної майстерності (І.А. Зязюн, Н.В. Кузьміна, А.Ф. Линенко, О.М. Пехота, В.О. Сластьонін, С.Д. Якушева та ін.); сутність професійного мислення (М.М. Кашапов, Г.О. Нагорна, Є.К. Осипова, Ю.К. Корнілов, О.І. Ярмолович та ін.); соціально-психологічне забезпечення педагогічного процесу (М.Я. Віленський, Н.Ю. Волянюк, В.Д. Гончаров, Г.В. Ложкін та ін.); використання педагогічних ситуацій (О.І. Забокрицька, В.В. Каплинський, А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко та ін.); теорія змісту та педагогічні технології підготовки фахівців з фізичного виховання (Н.Ю. Волянюк, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко та ін.); структура педагогічної діяльності вчителя (О.Є. Антонова, Г.О. Балл, О.А. Дубасенюк, О.В. Вознюк, Ю.М. Кулюткін, А.К. Маркова та ін.), зокрема вчителя фізичної культури (М.Т. Данилко, О.Й. Ємець, Н.Ю. Зубанова, Є.Б. Каргаполов та ін.).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети були застосовані наукові методи теоретичного та емпіричного дослідження. Реалізація його логічного плану здійснювалась за проблемно-пошуковим, аналітичним та експериментальним напрямками.

Теоретичні методи: аналіз та узагальнення психологічної, педагогічної, філософської та спеціальної літератури – з метою виявлення та узагальнення наукових підходів вітчизняних і зарубіжних учених до розгляду проблеми формування професійного мислення майбутнього вчителя та шляхів його реалізації в педагогічній діяльності; узагальнення досвіду фахової діяльності вчителів фізичної культури – для обґрунтування мети, завдань дослідження, змісту формування професійного мислення засобами педагогічних ситуацій,

методів і прийомів ефективного педагогічного управління цим процесом; синтез, узагальнення, систематизація і моделювання – для розробки технології формування професійного мислення майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.

Емпіричні: анкетування, педагогічне спостереження, опитування, ранжування, метод педагогічної ситуації, метод експертного оцінювання – для визначення рівнів сформованості професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності розробленої технології.

Методи математичної статистики: якісний та кількісний аналіз результатів експерименту, їх математична, графічна обробка й інтерпретація; метод рангової кореляції t-критерію Стьюдента, T-тесту Вілсона-Манна-Уїтні, T-тесту Крамера-Уелча – для встановлення значимості і достовірності результатів експерименту.

Організація дослідження. Теоретична та дослідно-експериментальна робота охоплювала три етапи педагогічного пошуку.

На першому етапі (2009-2011 рр.) – аналітико-пошуковому – вивчено стан розробленості проблеми професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій у науковій літературі; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та вихідні положення дослідження.

На другому етапі (2011-2013 рр.) – проєктивно-констатувальному – визначено критерії та показники рівнів сформованості професійного мислення у майбутніх фахівців фізичного виховання; розроблено авторську технологію та конкретизовано її компоненти; підібрано програмний матеріал і систематизовано перелік завдань і ситуацій для проведення експериментального навчання.

На третьому етапі (2012-2015 рр.) – формувально-узагальнюючому – перевірено технологію формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій; проведено порівняння динаміки показників професійного мислення в студентів контрольної і експериментальної груп під час експерименту; перевірено його достовірність, проаналізовано кваліфікаційну структуру та її зміни в кожній групі; систематизовано, узагальнено й оформлено результати експериментальної роботи; здійснено їх апробацію та впровадження в практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах України.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Житомирського державного університету імені Івана Франка. В експерименті брали участь 335 студенти і 10 викладачів зазначених вищих навчальних закладів.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів:

вперше: здійснено системний аналіз розробленості досліджуваної проблеми в філософській, педагогічній, психологічній та спеціальній літературі; виявлено характерні ознаки та змістові компоненти педагогічної діяльності вчителів фізичної культури в контексті реалізації професійного мислення; окреслено специфіку та розкрито потенціал застосування педагогічних ситуацій, які забезпечують освітній, розвивальний, пізнавальний, виховний, мотиваційний, діагностичний, контролюючий впливи на ефективність формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури; теоретично обґрунтовано та розроблено авторську технологію, сутність якої полягає у включенні студентів у процес системного аналізу, розв'язання і моделювання педагогічних ситуацій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що забезпечує підвищення рівня їхнього професійного мислення; *удосконалено:* алгоритм розв'язання педагогічних ситуацій, який забезпечує поступове оволодіння педагогічною майстерністю в майбутній педагогічній діяльності; навчально-методичне забезпечення фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури шляхом запровадження в процес викладання навчальних дисциплін основних положень розробленої технології; *подальшого розвитку дістали:* положення про використання активних методів навчання в процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури; ідеї щодо застосування педагогічних ситуацій з метою підвищення рівня готовності до реалізації майбутньої професійної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає: в упровадженні в педагогічну практику технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій та її практичній реалізації при: викладанні навчальних курсів «Педагогіка», «Психологія», «Теорія і методика фізичного виховання», спортивно-педагогічних дисциплін; в укладанні методичних рекомендацій «Технологія формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій», які можуть використовуватися викладачами і вчителями фізичної культури, методистами загальноосвітніх навчальних закладів та інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (довідка № 48 від 24.10. 2013 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 1100 від 16.12. 2013 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-31/02/19 від 09.01. 2014 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема, *міжнародних*: «Педагогічні,

психологічні і медико-біологічні проблеми диференціації навантажень у фізичному вихованні і спорті» (Одеса, 2010), «Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту на сучасному етапі і шляхи їх вирішення» (Чернігів, 2009, 2011), «Сучасні технології формування особистості фахівця з фізичного виховання, спорту та основ здоров'я» (Чернігів, 2012), «Природне середовище і здоров'я людини. Фізкультурно-оздоровчі технології формування особистості фахівця» (Чернігів, 2013), «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи», присвяченої 140-річчю від дня народження Івана Боберського (Дрогобич, 2013), «Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения» (Новосибирск, 2013).

Особистий внесок автора у статтях опублікованих у співавторстві з О.Й. Ємцем: «Диференційований підхід в оцінці стану професійного мислення майбутніх фахівців фізичного виховання» – визначається обґрунтуванням засобів діагностики стану сформованості професійного мислення; «Педагогічна ситуація як засіб діагностики професійного мислення» – визначенням критеріїв оцінки стану професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури.

Публікації. Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, відображені у 14 публікаціях, з них: 11 – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні, одній методичній рекомендації.

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (239 позицій, з них – 8 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації становить 238 сторінки (основна частина – 192 сторінки). Робота містить 4 рисунки, 17 таблиць, 8 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність обраної теми; визначено зв'язок з науковими програмами, планами, темами; окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито його теоретичні основи, етапи і методи; висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення; наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів; визначено структури й обсяг роботи.

У першому розділі – **«Теоретичні засади дослідження проблеми професійного мислення»** – представлено результати теоретичного аналізу професійного мислення як наукової проблеми; розкрито сутність й особливості професійного мислення вчителя фізичної культури; окреслено роль досліджуваного феномену в структурі професійної діяльності.

На основі аналізу сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових праць розглянуто різні підходи до тлумачення поняття «професійне мислення», які суттєво відрізняються ступенем розробленості кожного з її компонентів,

розстановкою акцентів і визначенням пріоритетів. З'ясовано, що професійне мислення вчителя спрямовується на конструювання комплексних практичних цілей, які співвідносяться з конкретними умовами: наявними знаннями та вміннями, дисципліною, особливостями навчального закладу, його матеріально-технічною базою, засобами навчання, рівнем власних можливостей тощо.

Доведено, що мислення вчителя є інтегративним утворенням, структура якого визначається комплексом загальних, професійно-педагогічних, індивідуально-особистісних особливостей, які проявляються в єдності функціонуючих закономірностей мислення. З'ясовано про його соціальну зумовленість, яка опосередковується пізнанням реальної дійсності в її зв'язках і відносинах, спрямованого на відкриття нового, що реалізується в процесі вирішення педагогічних завдань.

У межах дослідження поняття «професійне мислення вчителя» тлумачиться як професійна здатність системно аналізувати, узагальнювати, оцінювати, творчо й ефективно здійснювати навчально-виховний процес.

Окреслено специфіку діяльності вчителя фізичної культури, яка вимагає від нього певного рівня професійного мислення і ефективних творчих дій. Виокремлено основні компоненти готовності фахівців визначеного напрямку до соціально-педагогічної активності, яка розглядається як інтегральна якість особистості педагога, що ґрунтується на його педагогічній майстерності, здатності до самоосвітньої навчально-пізнавальної діяльності, спрямованості на професійне самовдосконалення та самореалізацію в процесі фахової діяльності.

З'ясовано, що в роботі вчителя фізичної культури кожен момент навчання руховій дії пов'язаний із реалізацією різних компонентів діяльності і вирішенням комплексу завдань (освітніх, виховних та оздоровчих). Педагогічний вплив на школярів має здійснюватися з урахуванням вікових, індивідуальних, типологічних особливостей фізичного розвитку. Доведено про необхідність оптимального поєднання пізнавальної та рухової активності учнів, яка вимагає використання різноманітних прийомів педагогічного впливу, методів і засобів навчання, коригування їх залежно від ситуації. Обґрунтовано думку, що елементи педагогічної праці вчителя фізичної культури відрізняються підвищеною динамічністю (умови, методи, прийоми, засоби, стан учнів тощо). Мінливість, суперечливість педагогічних ситуацій обумовлює високу оперативність, гнучкість розумових процесів, здатність до постійного пошуку, бачення проблем, прийняття нестандартних рішень. Зазначені особливості характеризують мислення вчителя як діалектичне.

Простежено взаємозв'язок між рівнем знань гностичного, конструктивного, організаторського, комунікативного та дослідницького характеру і практичною підготовленістю вчителя фізичної культури до майбутньої професійної діяльності. Професійне мислення в структурі педагогічної діяльності охарактеризовано як: прояв індивідуально-особистісних якостей; процес

формування морально-психологічних якостей особистості, що визначають ставлення до професійної діяльності та забезпечують її успішне здійснення.

У другому розділі – **«Педагогічні ситуації в підготовці майбутніх учителів фізичної культури»** – розкрито специфіку застосування педагогічних ситуацій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури як методу і засобу; проаналізовано методичні засади використання педагогічних ситуацій у підготовці майбутніх учителів фізичної культури.

У межах дослідження педагогічна ситуація тлумачиться як складова професійної діяльності вчителя, яка містить певні суперечності між очікуваними результатами, отриманими в ході навчально-виховного процесу, що вимагає їх термінового вирішення, і метою попередження порушення ходу цього процесу, що являє «ядро» педагогічної ситуації.

На основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми виділено низку компонентів дидактичного потенціалу ситуацій, а саме: *освітній* (полягає в сприянні всебічному, гармонійному розвитку особистості майбутнього вчителя); *навчальний* (визначається оволодінням та розширенням обсягу відповідних знань, умінь і навичок); *розвивальний* (проявляється в удосконаленні психічних процесів розумової діяльності, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей); *пізнавальний* (реалізується в умовах пошуково-дослідної роботи); *виховний* (спрямований на формування позитивних морально-вольових рис характеру особистості); *мотиваційний* (полягає в актуалізації у студентів збуджувальних сил, спрямованих на активізацію процесу навчання, розвиток самосвідомості); *діагностичний* (дозволяє на основі аналізу якісних та кількісних показників простежувати реальні навчальні можливості застосування специфічних педагогічних ситуацій); *контролюючий* (допомагає визначити ефективність системи педагогічних ситуацій у формуванні знань, умінь, навичок та професійного мислення).

З'ясовано, що застосування педагогічних ситуацій як засобу і як методу навчання на факультеті фізичного виховання має спрямовуватися не тільки на розвиток педагогічних здібностей студентів, а й, передусім, на реалізацію пізнавальних можливостей майбутніх учителів фізичної культури.

Визначено, що схожі педагогічні ситуації, можуть бути по-різному класифіковані: за причиною виникнення (учитель, учень, обставини); за часовими факторами (тактичні, оперативні, стратегічні); за організаційними формами (урочні, позакласні, позашкільні); за характером виникнення (прогнозовані, спонтанні, навчально-спрямовані); за складністю вирішення (прості, складні); за частотою виникнення (типові, специфічні) тощо.

Доведено, що системний аналіз та розв'язання педагогічних ситуацій сприяє розвитку у студентів професійного мислення. Аналіз методичних засад використання педагогічних ситуацій засвідчив необхідність дотримання певних дидактичних вимог: ситуації мають бути тісно пов'язані з обговорюваною на

занятті навчальною темою; їх підбір відбувається з урахуванням набутих знань, умінь, навичок і педагогічного досвіду студента; важлива систематичність у використанні педагогічних ситуацій на заняттях тощо.

У третьому розділі – **«Дослідно-експериментальна перевірка технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури»** – визначено основні етапи організації та авторську методику експериментальної роботи; розроблено технологію формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій та представлено хід її впровадження; виявлено динаміку рівнів сформованості професійного мислення в експериментальній та контрольній групах; обґрунтовано достовірність результатів за допомогою методів математичної статистики.

В основу розробленої технології формування професійного мислення засобами педагогічних ситуацій покладено положення про структурно-функціональний взаємозв'язок усіх компонентів навчального процесу (рис. 1).

Формувальний етап педагогічного експерименту здійснено відповідно до технології розвитку професійних знань, умінь та навичок студентів засобами педагогічних ситуацій, що передбачало: аналіз рівнів сформованості професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури; набуття знань і умінь, що забезпечують продуктивність педагогічної діяльності у процесі розв'язання педагогічних ситуацій.

Виявлено та охарактеризовано основні етапи формування й оцінювання рівня сформованості професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.

На змістово-теоретичному етапі відбувалося: ознайомлення з проблемою використання педагогічних ситуацій у ході підготовки майбутніх учителів фізичної культури; формування й усвідомлення мотивів і цінностей педагогічної діяльності; оволодіння змістом фахових, психолого-педагогічних та методичних знань; розвиток аналітичних, проектувальних, організаційних умінь.

Мета другого етапу – процесуально-діяльнісного – формування змістового і діяльнісного компонентів професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури, що здійснювалося шляхом поглиблення професійно значущих знань з психолого-педагогічних дисциплін, проектування необхідних умінь під час використання педагогічних ситуацій.

На аналітико-коригуючому етапі забезпечено впровадження, аналіз й оцінювання рівнів сформованості професійного мислення майбутніх фахівців. Трансформовано шляхи розвитку професійних умінь студентів і визначено напрями їх покращення; перевірено ефективність запропонованої технології в ході експериментального навчання.

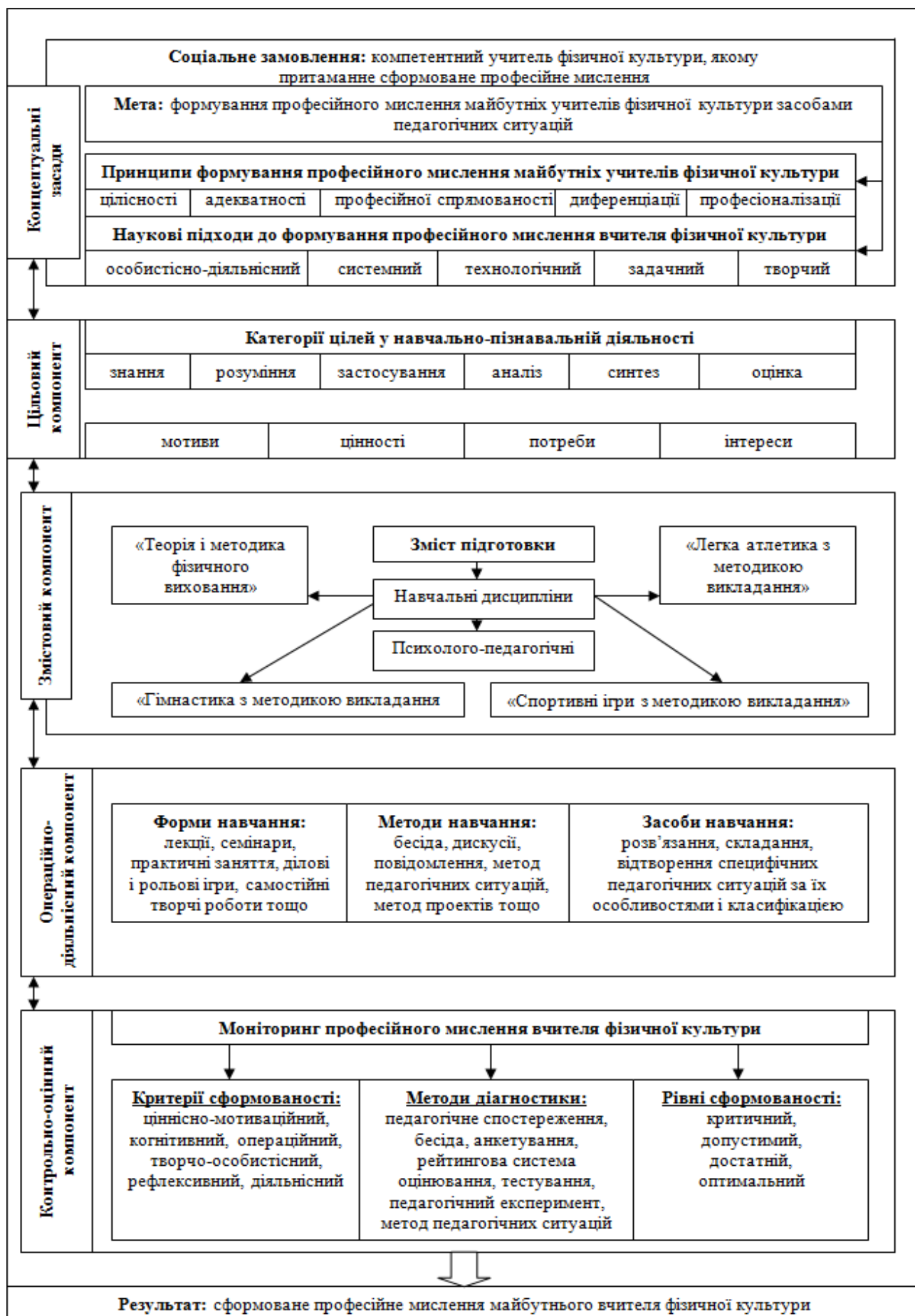

Рис. 1. Технологія формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій

З цією метою використано відповідні методи і засоби оцінювання (анкетування, тестування, розв'язання, складання і відтворення специфічних педагогічних ситуацій за їх особливостями і класифікацією).

Реалізація програми формування професійного мислення як системи цілеспрямованого педагогічного впливу ґрунтувалося на положеннях диференційованого підходу, що передбачало поєднання групових та індивідуальних форм навчання.

Визначено показники чотирьох рівнів сформованості професійного мислення майбутнього вчителя фізичної культури: критичного, допустимого, достатнього і оптимального. Охарактеризовано їх сутність та особливості.

Критичний рівень визначається недостатньою сформованістю професійних намірів, відсутністю розуміння сутності навчального процесу, його змістових аспектів. Студент такого рівня: неспроможний ефективно проектувати і реалізовувати завдання в практичній діяльності, не має чіткого уявлення про підходи, принципи, методи і форми організації занять; демонструє недостатній рівень сформованості необхідних знань і умінь для розв'язання педагогічних ситуацій. Йому притаманне репродуктивне виконання діяльності і відсутність прагнення до творчості.

Допустимий рівень характеризується вирішенням професійних завдань у межах інструкцій, правил, нормативів, а в складних і нестандартних педагогічних ситуаціях – недостатньо розвиненою здатністю до прогнозування. Відсутні системні уявлення у майбутнього педагога про зміст, принципи і методи навчання. Студент недостатньо вимогливий до себе, не виявляє ініціативи у спілкуванні, не завжди спроможний прийняти самостійне рішення у складних ситуаціях.

Достатній рівень відрізняється належним рівнем знань про зміст професійної діяльності. Студент демонструє відповідну обізнаність у теоретичних, методологічних і методичних питаннях, сформованість більшості необхідних умінь, прагнення їх творчої реалізації. У нестандартній ситуації майбутній учитель фізичної культури здатний швидко і самостійно приймати виважені педагогічні рішення.

Оптимальний рівень характеризується: успішністю у вирішенні завдань навчально-виховного процесу; здатністю пропонувати власні способи вирішення ситуацій, що відрізняються оригінальністю; добре розвиненими вміннями прогнозувати шляхи вирішення педагогічних ситуацій. Студент орієнтований на цінності професійної діяльності, виявляє глибокі, ґрунтовні й усвідомлені професійні знання й уміння, об'єктивну самооцінку в професійній діяльності.

Проведена експериментальна робота засвідчила, що внаслідок упровадження авторської технології був отриманий позитивний результат (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Кількісна оцінка рівневої структури КГ в кожній категорії умінь (А, В, С, D) у станах «до» і «після» експерименту

Категорія \ Рівень	А				В				С				D			
	«до»		«після»		«до»		«після»		«до»		«після»		«до»		«після»	
	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%
Критичний	24	43,64	0	0,00	24	43,64	1	1,82	35	63,64	1	1,82	26	47,27	0	0,00
Допустимий	30	54,55	27	49,09	29	52,73	37	67,27	20	36,36	34	61,82	29	52,73	32	58,18
Достатній	1	1,82	27	49,09	2	3,64	16	29,09	0	0	19	34,55	0	0	19	34,55
Оптимальний	0	0	1	1,82	0	0	1	1,82	0	0	1	1,82	0	0	4	7,27
Всього:	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100

Таблиця 2

Кількісна оцінка рівневої структури ЕГ в кожній категорії умінь (А, В, С, D) у станах «до» і «після» експерименту

Категорія \ Рівень	А				В				С				D			
	«до»		«після»		«до»		«після»		«до»		«після»		«до»		«після»	
	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%
Критичний	17	30,91	0	0,00	19	34,55	0	0,00	33	60,00	0	0,00	21	38,18	0	0,00
Допустимий	35	63,64	5	9,09	33	60,00	7	12,73	21	38,18	2	3,64	34	61,82	3	5,45
Достатній	3	5,45	25	45,45	3	5,45	33	60,00	1	1,82	40	72,73	0	0	31	56,36
Оптимальний	0	0	25	45,45	0	0	15	27,27	0	0	13	23,64	0	0	21	38,18
Всього:	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100	55	100

Пояснення. **А** – уміння встановлювати ймовірні причини виникнення ситуації, **В** – уміння аналізувати умови і стан учасників педагогічної ситуації, **С** – уміння пропонувати особисті способи вирішення ситуації, **D** – уміння бачити шляхи попередження виникнення педагогічної ситуації

Результати засвідчили, що на початку експерименту домінуючими за чисельністю респондентів в обох групах виявилися критичний (від 43,64 до 63,64 % студентів в КГ і від 30,91 до 60 % в ЕГ) і достатній (від 36,36 до 52,73 % студентів в КГ і від 38,18 до 63,64 % в ЕГ) рівні, на яких разом сконцентровано від 96,37 % до 100 % студентів КГ і від 94,55 % до 100 % студентів ЕГ. На достатньому рівні знаходилося не більше 3,64 % студентів КГ і 5,45 % студентів ЕГ. Не виявлено в обох групах жодного студента з оптимальним рівнем сформованості професійного мислення.

Після експерименту домінуюча більшість респондентів у КГ перерозподілилася у середньому між допустимим (59,09 %) і достатнім (36,82 %) рівнями, а в ЕГ між достатнім (58,64 %) і оптимальним (28,64 %) рівнями відповідно. На критичному рівні практично не виявилось студентів в обох групах.

Одержані результати засвідчили, що за період проведення формувального етапу експерименту в експериментальній групі спостерігається позитивна динаміка у сформованості зазначених категорій умінь, що підтверджує ефективність авторської технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.

Проведене дослідження дало підстави для таких **висновків**:

1. На основі теоретичного аналізу наукових джерел та врахування практики підготовки майбутніх учителів фізичної культури доведено, що інтегральною якістю педагога є його професійне мислення, в контексті якого професійне навчання майбутнього фахівця відповідного профілю може тлумачитися в площині досягнення єдиної мети в фізкультурній освіті. З'ясовано, що окреслена проблема досліджена недостатньо, що негативно позначається на якості професійної підготовки майбутніх педагогів.

Виокремлено нагальну потребу у формуванні професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури, яка обумовлюється вимогами сучасного суспільства до педагогічної діяльності, оскільки фізичне виховання має широкий спектр соціального, педагогічного та виховного впливу на школярів.

Проаналізовано сутність і особливості професійного мислення, окреслено його місце в структурі професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури. З'ясовано, що досліджуване поняття досить широко застосовується в психолого-педагогічній науці, але однозначне розуміння й тлумачення цієї дефініції практично відсутнє. У межах дослідження професійне мислення вчителя фізичної культури розглядається як професійна здатність системно аналізувати, узагальнювати, оцінювати, творчо й ефективно здійснювати навчально-виховний процес, що передбачає використання специфічних педагогічних ситуацій у процесі профільної підготовки.

2. Виявлено характерні ознаки і змістові компоненти педагогічної діяльності вчителя фізичної культури в аспекті реалізації професійного мислення, які характеризуються інтегральним станом особистості, яка поєднує оптимальну сукупність спеціальних знань, умінь і практичних навичок, професійно важливих здібностей та особистісних якостей, професійно-педагогічну спрямованість, що в цілому забезпечує високу ефективність професійної діяльності.

Проаналізовано ознаки (поєднання рухової та інтелектуальної діяльності, володіння термінологією відповідної спрямованості, вимоги до фізичної підготовки вчителя та ін.) педагогічної діяльності вчителя фізичної культури, які визначають всю специфіку роботи, що полягає в динамічності, мінливості, оперативності, гнучкості, суперечливості і вимагає від фахівця високого рівня практичного мислення, яке виконує інтегральну функцію.

Виокремлено компоненти структури педагогічної діяльності вчителя фізичної культури: 1) *мотиваційно-ціннісний* (професійно значущі потреби,

інтереси і мотиви педагогічної діяльності); 2) *орієнтаційно-пізнавально-оцінний* (знання про зміст професії, вимоги до професійних ролей, способи вирішення професійно-педагогічних завдань); 3) *емоційно-вольовий* (почуття відповідальності за результати педагогічної діяльності, самоконтроль, уміння керувати діями, з яких складається виконання професійних обов'язків педагога); 4) *операційно-діяльний* (мобілізація й актуалізація професійних знань умінь і навичок і професійно-значущих властивостей особистості, адаптація до вимог і умов педагогічної діяльності); 5) *установчо-поведінковий* (спрямовується на сумлінну роботу, самовіддачу). Враховано важливість психолого-педагогічних, суспільно-політичних, медико-біологічних та спеціальних знань, практичних умінь і навичок, професійних і особистісних якостей у процесі формування педагогічного мислення.

3. З'ясовано, що професійна діяльність учителя фізичної культури супроводжується постійним виникненням специфічних педагогічних ситуацій, що, в свою чергу, вимагає прояву високої оперативності, гнучкості розумових процесів, здатності до постійного пошуку нестандартних способів вирішення, розуміння проблем, які виникають в навчально-виховному процесі.

Уточнено сутність базових понять «педагогічна ситуація» та «метод педагогічних ситуацій», що уможливило формулювання їх узагальненого визначення і встановлення взаємозв'язку між функціональними можливостями цих дефініцій у межах проведеного дослідження.

Доведено, що використання педагогічних ситуацій допомагає вирішувати такі завдання: по-перше, надавати студентам нову інформацію, ознайомлювати їх з сучасними концепціями та теоріями, розкривати навчальні теми занять під іншим кутом; по-друге, навчити студентів застосувати набуті знання на практиці, мислити логічно й критично, розвивати аналітичні здібності.

Розглянуто амбівалентний потенціал ситуацій, які характеризують зв'язки з навколишнім середовищем у контексті пояснення та оцінювання вчинків педагогів та учнів, прийняття прогностичних рішень, що передбачає розробку програми змін ситуацій у напрямі реалізації педагогічної діяльності.

Доведено, що застосування педагогічних ситуацій у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури дає можливість уникнути «шаблонного» навчання, побудованого на запам'ятовуванні та відтворенні навчальної інформації, і наблизитися до реальної практичної діяльності в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

4. На основі проведеного аналізу сучасного стану досліджуваного феномену обґрунтовано та розроблено авторську технологію формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами специфічних педагогічних ситуацій, яка тлумачиться як цілісна множина взаємозумовлених та взаємопов'язаних компонентів, підпорядкованих меті і завданням якісної підготовки майбутнього фахівця із розвиненим професійним мисленням.

Технологія включає систему принципів, етапів, форм, методів, прийомів і засобів навчання, серед яких пріоритетну роль відведено педагогічним ситуаціям. В основу авторської технології покладено системний аналіз, розв'язання та моделювання педагогічних ситуацій у процесі навчання.

Концептуальна основа технології ґрунтується на науково-теоретичних підходах (особистісно-діяльнісному, системному, технологічному, задачному, творчому) і принципах (цілісності навчання, адекватності мети і змісту, професійної спрямованості, диференціації, професіоналізації та ін.)

Результати аналізу змісту підготовки майбутніх учителів визначеного профілю стали підґрунтям для визначення: форм, методів і засобів навчання; критеріїв (ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційного, творчо-особистісного, рефлексивного, діяльнісного) і рівнів (критичного, допустимого, достатнього, оптимального) сформованості професійного мислення; методів діагностики (педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, рейтингова система оцінювання, тестування, педагогічний експеримент, метод педагогічних ситуацій).

5. Упровадження технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій передбачало широке використання конкретних професійних ситуацій в навчальному процесі факультету фізичного виховання. Програма експерименту реалізовувалася шляхом набуття студентами практичного досвіду, оволодіння необхідними теоретичними знаннями, практичними вміннями і навичками.

Застосування теоретичних і емпіричних методів дослідження, аналіз і порівняння одержаних результатів забезпечило якісне вирішення складних завдань формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій, що передбачало впровадження та перевірку ефективності запропонованої технології, виявлення зростання кількісних показників досліджуваних умінь і рівнів на користь студентів експериментальної групи.

Результати дослідження в ЕГ засвідчили значне підвищення показників, що характеризують сформованість професійного мислення (до і після експерименту) за кожною групою професійних умінь: збільшилася кількість осіб з достатнім рівнем сформованості умінь на 55,45 %; оптимальним рівнем на 33,64 %. Ця позитивна динаміка відповідно засвідчила також зменшення кількості студентів з низькими рівнями сформованості професійного мислення: критичний рівень у середньому по чотирьом категоріям умінь знизився на 40,91 %; допустимий рівень – на 50,46 % відповідно.

Результати проведеного дослідження дають підстави запропонувати використання авторської технології в навчальному процесі як цілісного елемента формування професійного мислення майбутніх учителів інших профільних спеціальностей.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури. У подальшому науковий пошук варто спрямувати: на розробку авторської методики впровадження запропонованої технології у вивчення інших навчальних дисциплін на факультетах фізичного виховання; набуття досвіду використання педагогічних ситуацій у самостійній роботі майбутніх фахівців; здійснення компаративного аналізу досліджуваної проблеми в зарубіжних країнах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Печко О. М. Активні методи навчання в системі підготовки фахівців з фізичного виховання / О. М. Печко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2010. – № 3. – С. 67–70.
2. Печко О. М. Становлення професійного мислення майбутнього вчителя фізичної культури у процесі педагогічної практики / О. М. Печко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ, 2010. – № 80. – С. 107–110.
3. Печко О. М. Педагогічні і конфліктні ситуації вчителя фізичної культури / О. М. Печко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2011. – № 2. – С. 92–95.
4. Ємець О. Й., Печко О. М. Диференційований підхід в оцінці стану професійного мислення майбутніх фахівців фізичного виховання / О. Й. Ємець, О. М. Печко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. – Чернігів : ЧНПУ, 2011. – № 86. – Т. II. – С. 337–340.
5. Печко О. М. Способи розв'язання професійних ситуацій майбутніми фахівцями фізичного виховання / О. М. Печко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2011. – № 12. – С. 78–80.
6. Ємець О. Й., Печко О. М. Педагогічна ситуація як засіб діагностики професійного мислення / О. Й. Ємець, О. М. Печко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. – Чернігів : ЧНПУ, 2012. – № 98. – Т. I. – С. 112–114.
7. Печко О. М. Важливість педагогічних умінь в оцінці майбутніх учителів фізичної культури / О. М. Печко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2012. – № 8. – С. 62–64.

8. Печко О. М. Відношення студентів до педагогічних ситуацій / О. М. Печко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2012. – № 12. – С. 104–107.

9. Печко О. М. Вивчення стану професійних умінь під час розв'язання педагогічних ситуацій майбутніми вчителями фізичної культури / О. М. Печко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – № 107. – Т. I. – С. 280–283.

10. Печко О. М. Професія вчителя фізичної культури в оцінці студентів / О. М. Печко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт» – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 7 (33). – Том 2. – С. 83–89.

11. Печко О. М. Формування у студентів умінь системного аналізу методом педагогічних ситуацій / О. М. Печко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – № 112. – Т. 2. – С. 224–226.

12. Печко А. Н. Педагогические компоненты формирования профессионального мышления будущих учителей физической культуры [Електронний ресурс] / А. Н. Печко // Концепт. – 2015. – № 04 (апрель). – ART 15125. – URL: <http://e-koncept.ru/2015/15125.htm>. – Гос. рег. эл № ФС 77-49965. – ISSN 2304-120X.

Опубліковані праці апробаційного характеру

13. Печко О. М. Педагогическая ситуация как средство формирования профессионального мышления будущих учителей физической культуры / О. М. Печко // Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения : сб. материалов XXXIV Междунар. науч.-практ. конф. / [под общ. ред. С. С. Чернова]. – Новосибирск : Издательство ЦРНС, 2013. – С. 192–197.

Опубліковані праці, які додатково відображають результати наукової роботи

14. Печко О. М. Технологія формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій : методичні рекомендації / О. М. Печко. – Чернігів : Вид-во ЧНТУ, 2015. – 36 с.

АНОТАЦІЇ

Печко О.М. Формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2015.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій. Проаналізовано сутність і взаємозв'язок базових понять дослідження; розглянуто специфіку й особливості професійного мислення вчителя фізичної культури; виокремлено та охарактеризовано критеріальні характеристики досліджуваного феномену.

Визначено методи і засоби формування професійного мислення вчителів фізичної культури. Розглянуто та систематизовано педагогічні основи використання специфічних педагогічних ситуацій у процесі підготовки фахівців визначеного профілю.

Теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено ефективність авторської технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами специфічних педагогічних ситуацій. Доведено, що її поетапна реалізація забезпечує позитивні зміни у рівнях сформованості (критичний, допустимий, достатній, оптимальний) професійного мислення. Розроблено відповідне навчально-методичне забезпечення, що сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Ключові слова: професійне мислення, педагогічна ситуація, технологія формування, метод педагогічних ситуацій, навчальний процес, системний аналіз.

Печко А.Н. Формирование профессионального мышления будущих учителей физической культуры средствами педагогических ситуаций. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, 2015.

Диссертационная работа представляет теоретико-экспериментальное исследование проблемы формирования профессионального мышления будущих учителей физической культуры средствами педагогических ситуаций. На основе изучения философской, педагогической, психологической и специальной литературы проанализированы основные базовые понятия исследования: «профессиональное мышление», «профессиональное мышление учителя физической культуры», «педагогическая ситуация».

Профессионального мышления учителя физической культуры в рамках исследования рассматривается как способность системно анализировать,

обобщать, оценивать, творчески и эффективно осуществлять учебно-воспитательный процесс. Педагогическая ситуация определяется как составляющая профессиональной деятельности учителя, который содержит определенные противоречия между тем, что уже произошло, и тем, что ожидалось получить в ходе учебно-воспитательного процесса.

Рассмотрены и охарактеризованы сущность и особенности функционирования профессионального мышления учителя физической культуры в структуре его педагогической деятельности. Сфера профессиональной деятельности учителя физической культуры определяется как сложный, функционально сбалансированный процесс, направленный на достижение необходимых результатов в соответствии с поставленными целями, путем использования форм, методов, средств характерных для данного вида работы.

На основе научно-теоретических подходов обоснован выбор педагогических ситуаций как средства обучения. Их решение предусматривает творческий поиск, прогноз, нешаблонный взгляд на события и процессы, которые заложены в самой педагогической ситуации. Исследования показали необходимость соблюдения определенных дидактических требований, предъявляемых к педагогическим ситуациям в процессе подготовки квалифицированных кадров: ситуации должны быть тесно связаны с обсуждаемой на занятии учебной темой; подбор ситуаций происходит с учетом приобретенных знаний, умений, навыков и педагогического опыта студента. Также важна систематичность их использования на занятиях и др.

В исследовании теоретически обоснована, разработана и схематически представлена технология формирования профессионального мышления будущих учителей физической культуры, которая включает целевую, содержательную, операционную и результативную составляющие. Определены и охарактеризованы критерии (ценностно-мотивационный, когнитивный, операционный, творчески-личностный, рефлексивно-деятельный) и уровни (критический, допустимый, достаточный, оптимальный) сформированности профессионального мышления будущих учителей физической культуры.

Эффективность авторской технологии формирования профессионального мышления студентов средствами педагогических ситуаций проверена экспериментально и подтверждена методами математической статистики. Подготовлено соответствующее учебно-методическое обеспечение, способствующее повышению качества подготовки специалистов данного профиля. Основные результаты исследования реализованы в учебном процессе высших учебных заведений Украины.

Ключевые слова: профессиональное мышление, педагогическая ситуация, технология формирования, метод педагогических ситуаций, учебный процесс, системный анализ.

Pechko O.M. The Formation of Professional Thinking of Future Teachers of Physical Culture by Means of Pedagogical Situations. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogics: Speciality 13.00.04. – Theory and Methodology of Professional Education. – Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, 2015.

The thesis is a theoretical and experimental investigation of the problem of professional thinking of future teachers of physical culture by means of pedagogical situations. The essence and the relationship of the basic concepts of the research are examined; specific and peculiarities of professional thinking of future teachers of physical culture are investigated; the criteria of professional thinking are characterized. Ways and methods of forming professional thinking of future teachers of physical culture are examined. The pedagogical basis of using the specific pedagogical situations is proposed.

The effectiveness of author's technology of thinking of future teachers of physical culture by means of teaching situations are theoretically proved, developed and experimentally tested. It is proved that its phased implementation contributes to positive changes in the levels of formation (critical, enough, adequate, optimum) professional thinking. The educational and methodological support are designed to meet the quality of training of future teachers of physical culture.

Keywords: professional thinking, specific pedagogical situation, forming technology, a method of situations, the learning process, system analysis.